

Ks. DAMIAN BEDNARSKI

Uniwersytet Śląski w Katowicach

Wydział Teologiczny

GENEZA I HISTORIA CZASOPISMA „ŚLĄSKIE STUDIA HISTORYCZNO-TEOLOGICZNE”

THE ORIGINS AND HISTORY OF THE JOURNAL “SILESIA HISTORICAL AND THEOLOGICAL STUDIES”

ABSTRACT:

Artykuł ma na celu przypomnienie okoliczności utworzenia czasopisma naukowego „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne”, które jest periodykiem prezentującym dorobek katolickich naukowców z Górnego Śląska. Pierwszy numer pisma ukazał się w 1968 roku. Jego początki należy wiązać z uaktywnieniem się lokalnego środowiska teologów i historyków po Soborze Watykańskim II oraz w kontekście powstającego w Katowicach Uniwersytetu Śląskiego. Artykuł ukazuje także rolę pisma w scalaniu środowiska katowickich teologów i w zarysie przedstawia historię pisma na przestrzeni pięćdziesięciu lat jego istnienia.

The aim of the article is to remind the circumstances of the foundation of an academic journal “Silesian Historical and Theological Studies”, which is a periodical presenting the achievements of the Catholic academics from the Upper Silesia. The first issue of the journal was published in 1968. Its beginnings are associated with the activation of the local milieu of theologians and historians after the Second Vatican Council and with the context of the Silesian University established in Katowice. The article presents also the uniting role of the journal in the milieu of the theologians from Katowice and the outline of the history of the journal over fifty-year period of its publication.

Wstęp

„Przestrzeń geograficzna między Krakowem a Wrocławiem nie jest już białą plamą, pustką intelektualną, naukową, kulturalną. Prawdę powiedziawszy, nigdy tak w pełni nie było. Niemniej przyznajemy, że zupełnie wypełniło tę białą plamę stale rosnące i mocno rozbudowujące się w ostatnich latach centrum naukowe i kulturalne Katowic. O tym nie wolno nam zapomnieć”¹ – w tych słowach bp Herbert Bednorz zwracał się do biorących do ręki pierwszy numer „Śląskich Studiów Historyczno-Teologicznych” (SSHT). I miał na myśli, możemy o tym mówić bez cienia wątpliwości, środowisko intelektualne tworzące się wówczas wokół Uniwersytetu Śląskiego. Wszak był rok 1968, gdy ukazał się pierwszy numer SSHT.

¹ H. Bednorz, *Słowo wstępne*, SSHT 1 (1968), s. 5.

Celem niniejszego tekstu jest: ukazanie pragmatyki powstania czasopisma, odwołanie kulisów warsztatu pracy pierwszych redaktorów periodyku szukającego swej tożsamości, ukazanie roli SSHT w scalaniu środowiska katowickich teologów i skrótowy przegląd losów pisma na przestrzeni pięćdziesięciu lat jego istnienia.

1. Geneza

Biskup Herbert Bednorz w przywołanym już słowie wstępnym, zamieszczonym w pierwszym numerze SSHT, zachęcał redaktorów i autorów pisma do naśladowania ks. Emila Szramka². Wydaje się, iż przedwojenna działalność tego duchownego na polu nauki i oświaty miała być źródłem inspiracji dla rodzącego się pod koniec lat sześćdziesiątych pisma katowickich teologów. Idąc tym tropem, wydaje się rzeczą uzasadnioną przyrzeć się środowisku, w którym wzrastał ks. Szramek, a także szerzej temu, co miało wpływ na rozwój nauki na Górnym Śląsku.

1.1. Środowisko wrocławskie i widnawskie

Już studiujący w XIX wieku we Wrocławiu teolodzy z Górnego Śląska angażowali się w polskich – jawnych lub tajnych – organizacjach akademickich. Należały do nich: Towarzystwo Literacko-Słowiańskie, Towarzystwo Polskich Górnoszlązaków, Towarzystwo Górnoszląskie, Towarzystwo Naukowe Akademików Górnoszlązaków, Kółko Polskie, a po jego likwidacji Grupa Narodowa, która przyjęła nazwę „Swoi”³. Każde z nich miało swoją specyfikę, ale nastawione były przede wszystkim na podtrzymywanie ducha polskości, a niektóre z nich miały charakter *stricte* naukowy. Organizowano odczyty, kształcono się w dziejach ojczystych i historii Śląska. Przygotowujący się do święceń kapłańskich w Widnawie mieli możliwość udzielania się w Kole Polskich Teologów. Podczas spotkań tej organizacji alumni wygłaszali referaty z dziedziny teologii, historii i literatury polskiej⁴.

1.2. Towarzystwo Oświaty na Śląsku im. św. Jacka

Próbując zrekonstruować genezę powstania SSHT, należy zwrócić uwagę również na działalność Towarzystwa Oświaty na Śląsku im. Św. Jacka. Powstało ono w listopadzie 1917 roku i miało na celu „krzewienie oświaty na gruncie

² Fragment zachęty, jaką bp Herbert Bednorz skierował do środowiska kapłanów diecezji katowickiej, włączających się w prace SSHT: „Kończąc to krótkie słowo wstępne, wyrażamy przekonanie, że wzorem naszych naukowców będzie śp. ks. dr Emil Szramek, który bardzo wiele zdziałał dla polskiej nauki. (...) Ks. Szramek bowiem nie hołdował szybko tracącej na znaczeniu pracy kompilacyjnej, dziennikarskiej czy publicystycznej, ale poświęcał się dogłębnemu i systematycznemu studium naukowemu o trwałej wartości. Oby nasi naukowcy poszli w ślady ks. Szramka, każdy oczywiście w swojej specjalności. Dziennikarzy i publicystów bowiem mamy wielu, ale solidnych i rzetelnych pracowników nauki wciąż jeszcze mało” – H. Bednorz, *Słowo wstępne*, SSHT 1 (1968), s. 6.

³ Por. F. Szymiczek, *Stowarzyszenia akademickie polskiej młodzieży górnośląskiej we Wrocławiu 1863-1918*, Wrocław-Warszawa-Kraków 1963.

⁴ Por. A. Nocoń, *Ks. Ludwik Wrzoł (1881-1940), pedagog, tłumacz, męczennik z Gusen*, SSHT 38,2 (2005), s. 465.

katolickim wśród ludu polskiego na Śląsku”⁵. Do grona jego członków należeli zarówno świeccy, jak i duchowni ówczesnej diecezji wrocławskiej. Prezesem obrano ks. Aleksandra Skowrońskiego. A do grona pierwszych członków należeli: Edward Rybarz z redakcji „Katolika”, Józef Rymer, Franciszek Kurpierz, a także ks. Emil Szramek. Jako że Towarzystwo powstało w październiku, ks. Skowroński nazywał jego członków październikowcami⁶. I mówił: „W październiku październicy i przędą nici. Teraz i naszym hasłem musi być: kręć się, kręć, wrzeczono, wić się tobie, wić! – Wijmy, bez ustanku wijmy nici jedwabne, srebrne, złote, a potem tkajmy, bez ustanku tkajmy adamaszki i ałasy, aby z nich dla naszego kopciuszka śląskiego wyrobić szatę odświętną, by się już śmiało mógł pokazać obok innych dzielnic polskich, pyszących się oświatą i kulturą narodową”⁷. Towarzystwo w podejmowanych działaniach odwoływało się w swym programie do pieśni ks. Józefa Gregora, ułożonej dla Towarzystwa Górnośląskiego we Wrocławiu (1880–1886) *Długo Śląsk nasz ukochany*, w której zawarte zostały słowa: „Wiarę ojcowską zachować, wspomagać bliźniego, cnoty, nauki pilnować powinnośc każdego. Kto oświatę szerzy, w lepszą przyszłość wierzy”⁸. Wytyczony cel Towarzystwo miało osiągnąć za pomocą następujących środków: wydawanie czasopism i książek, odczyty i wykłady, pielęgnowanie śpiewu, zakładanie czytelni ludowych, utworzenie muzeum polskiego na Śląsku i założenie księżnicy oraz wydawanie własnego organu prasowego⁹. Członkowie Towarzystwa założyli kwartalnik „Głosy znad Odry”, redagowany w całym okresie swego istnienia przez ks. dr. Emila Szramka. Jednak z powodu braku zezwolenia biskupa wrocławskiego, który nie chciał odelegować do tej pracy żadnego księdza, ks. Szramek pracował na początku jako „cichy współpracownik” Towarzystwa, prowadząc sekretariat i redakcję „Głosów...”. Dopiero po interwencji ks. A. Skowrońskiego, który w sierpniu 1919 roku wysłał petycję (podpisaną przez 80 księży górnośląskich) do kardynała Bertrama w sprawie zwolnienia ks. E. Szramka ze służby duszpasterskiej i zezwolenia mu na oficjalną pracę w Towarzystwie, kardynał Adolf Bertram zgodził się na to, ale pod warunkiem, że będzie to jego zajęcie uboczne i że nie będzie uprawiał agitacji plebiscytowej. Mając ograniczone zezwolenie, redaktor „Głosów znad Odry” stał się oficjalnym kierownikiem sekretariatu, którego siedziba z Opola została przeniesiona do Mikołowa. Ks. Szramek kierował sekretariatem w latach 1919–1922. Gdy ks. A. Skowroński zaangażował się w prace plebiscytowe na Górnym Śląsku, prezesem Towarzystwa został ks. Alojzy Koziłek, a po nim, w 1923, objął tę funkcję ks. Szramek. W 1924 w związku z trudnościami Towarzystwa postulował on połączenie go z innymi katolickimi organizacjami: Towarzystwem Czytelni Ludowych, Macierzą Szkolną i Dziedzictwem błog. Jana Sarkandra. Ten projekt

⁵ A. Skowroński, *Oświaty kaganiec dla Śląska Polskiego*, Opole 1918, s. 3.

⁶ Por. H. Bednorz, J. Bańka, *Życie i działalność ks. Emila Szramka 1887-1942*, Katowice 1966, s. 33.

⁷ A. Skowroński, *Oświaty kaganiec...*, s. 6-10.

⁸ E. Szramek, *Wspomnienie pośmiertne. Ks. Proboszcz Józef Gregor*, „Roczniki Towarzystwa Przyjaciół Nauk na Śląsku” 1 (1929), s. 254.

⁹ Por. *Ustawy Towarzystwa Oświaty na Śląsku im. św. Jacka*, Opole 1917, s. 1-2.

nigdy nie został wcielony w życie, a działalność Towarzystwa została wkrótce zawieszona¹⁰.

1.3. Towarzystwo Przyjaciół Nauk na Śląsku i Instytut Śląski

Ogromne znaczenie dla umocnienia katolickiej tożsamości i scalenia środowiska katolickich intelektualistów stworzyła międzywojenna działalność Towarzystwo Przyjaciół Nauk na Śląsku. Było to towarzystwo naukowe powstałe w 1892 roku w Bytomiu jako Górnośląskie Towarzystwo Literackie. W 1920 roku jego siedziba została przeniesiona do Katowic i wówczas przyjęło nazwę Towarzystwo Przyjaciół Nauk na Śląsku¹¹.

W statutach zapisano następujące cele Towarzystwa: ożywienie i popieranie nauki i sztuki polskiej na Śląsku, gromadzenie zabytków kultury oraz propagowanie zrozumienia dla działalności organizacji. Postawione przed Towarzystwem cele zamierzano realizować przez: publikowanie i popieranie prac z różnych dziedzin nauki i sztuki; utrzymywanie biblioteki; organizowanie odczytów, wykładów i spotkań dyskusyjnych; rozwijanie współpracy z innymi towarzystwami i instytucjami naukowymi oraz działanie wszelkimi dostępnymi sposobami na rzecz rozwoju nauki polskiej na Śląsku¹².

Szczególnie ożywioną działalność prowadziło Towarzystwo wówczas, gdy jego prezesem był ks. dr Emil Szramek (od 1927 do wybuchu II wojny światowej). Zorganizowano wówczas i prowadzono bibliotekę i czytelnię czasopism naukowych, urządzano odczyty naukowe, organizowano konkursy literackie, a w listopadzie 1935 roku zainaugurowano wieczory dyskusyjne, których celem było umożliwienie wymiany myśli i prowadzenie dyskusji na proponowane tematy. Każda dyskusja poprzedzona była starannie przygotowanym wykładem. TPN nawiązało liczne kontakty z naukowymi stowarzyszeniami z Niemiec, Czechosłowacji, Słowenii i Serbii. Prowadziło także współpracę z wieloma instytucjami i towarzystwami w kraju. Organem naukowym TPN były „Roczniki Towarzystwa Przyjaciół Nauk na Śląsku”. Wydawano również serię naukową pod tytułem: *Fontes*¹³.

1.4. Instytut Śląski

W grudniu 1933 roku zainaugurowano w Katowicach działalność stowarzyszenia naukowego pod nazwą Instytut Śląski. Jego cele zostały określone w *Statucie*: „, a) organizacja badań naukowych w zakresie spraw śląskich, b) budzenie zainteresowań zagadnieniami śląskimi, pogłębianie znajomości spraw śląskich i ich

¹⁰ Por. H. Bednorz, J. Bańka, *Życie i działalność ks. Emila Szramka 1887-1942*, Katowice 1966, s. 35-44.

¹¹ M. Dyba, *Kształtowanie się polskiego środowiska historycznego na Śląsku w latach 1918-1939*, Katowice 1993, s. 66.

¹² Por. J. Łuka, *Z dziejów Towarzystwa Przyjaciół Nauk na Śląsku*, „Roczniki Towarzystwa Przyjaciół Nauk na Śląsku” 1 (1929), s. 7.

¹³ Por. H. Olszar, *Duchowieństwo katolickie diecezji śląskiej (katowickiej) w Drugiej Rzeczypospolitej*, Katowice 2000, s. 581.

rozpowszechnianie, c) szerzenie znajomości spraw śląskich za granicą”¹⁴. Dyrektorem Instytutu został dr Roman Lutman, a wśród jego członków znaleźli się bp Stanisław Adamski i ks. Emil Szramek¹⁵. Do wybuchu II wojny światowej Instytut Śląski opublikował prawie sto książek w kilku seriach wydawniczych (Biblioteka Pisarzy Śląskich; Pamiętnik Instytutu Śląskiego; Polski Śląsk; Śląsk. Ziemia i Ludzie; Zagadnienia Gospodarcze Śląska; Zagadnienia Społeczne Śląska), trzy serie komunikatów oraz firmował dwa periodyki („Zaranie Śląskie” i „Wykaz Literatury Bieżącej o Śląsku”)¹⁶. Niestety atak Niemiec na Polskę przerwał dobrze zapowiadające się badania nad przeszłością Śląska, w tym też dotyczące dziejów Kościoła na tym terenie.

2. Formowanie się środowiska naukowego w Katowicach po II wojnie światowej

Po wojnie wznowione zostały prace badawcze Instytutu Śląskiego. Jednakże po 1948 roku w powiązaniu z pogłębiającą się stalinizacją życia w Polsce, która przejawiała się m.in. poprzez cenzurę polityczną, działalność Stowarzyszenia Instytutu Śląskiego i jego naukowych agend najpierw poddana została przez władze ograniczeniom, a następnie na początku 1953 roku Instytut Śląski został zlikwidowany. Powojenny kierunek Instytutu nie sprzyjał współpracy z Kościołem i nie było tym samym możliwości publikowania materiałów na temat jego dziejów. Gdy w 1957 roku reaktywowano Instytut, ale już nie w Katowicach, tylko w Opolu, w nowym statucie znalazł się zapis o jego celach, który bezwzględnie wykluczał możliwości badań historycznych Kościoła: „Celem działalności Instytutu jest prowadzenie i popieranie badań naukowych w zakresie problematyki związanej ze Śląskiem oraz szerzenie wiedzy o Śląsku zgodnie z potrzebami polityki państwowej, rozwoju gospodarki socjalistycznej i kultury narodowej”¹⁷.

Pierwsze projekty dotyczące utworzenia uniwersytetu na Górnym Śląsku pojawiły się w 1921 roku, a wśród inicjatorów był ks. Stanisław Adamski, poseł na Sejm Ustawodawczy. W 1928 roku powołano do istnienia Instytut Pedagogiczny, który w 1950 roku przekształcono w Państwową Wyższą Szkołę Pedagogiczną. W czerwcu 1962 roku utworzono w Katowicach filię Uniwersytetu Jagiellońskiego. A ostatecznie w 1968 roku powołano do istnienia samodzielny Uniwersytet Śląski¹⁸. Zrozumiałe, że gdy po 1947 roku Kościół zaczął być traktowany przez władze państwowe jako element niepożądany i nietolerowany, nie było możliwości, by w strukturze uczelnianej zaistniał Wydział Teologiczny. Zresztą parę lat

¹⁴ *Instytut Śląski. Organizacja, zadania i program działalności*, „Komunikat Instytutu Śląskiego w Katowicach” 7 (1934), s. 2.

¹⁵ Tamże, s. 5-6.

¹⁶ W. Marcoń, *Instytut Śląski w latach 1934-1939*, Zabrze-Tarnowskie Góry 2012, s. 60.

¹⁷ M. Lis, *Stowarzyszenie naukowe Instytut Śląski*, w: *Instytut Śląski 1934-1994*, red. K. Heffner, Opole 1994, s. 74.

¹⁸ Por. „*Mądrość zbudowała sobie dom...*” *Uniwersytet Śląski 1968-2008. Dzieje, dokumentacja, źródła*, red. A. Barciak, Katowice 2008, s. 30-62.

później, w 1954 roku, zlikwidowano Wydział Teologiczny na UJ, tam, gdzie od wieków był już zakorzeniony i miał ugruntowaną pozycję.

3. „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” u początków: ks. Gustaw Klapuch (1966–1969) i ks. Remigiusz Sobański (1969–1976)

Biskupowi H. Bednorzowi, katowickiemu koadiutorowi, zależało na wzmocnieniu środowiska śląskich teologów. Te dążenia zostały przyśpieszone dzięki nowej energii, jaką wyzwolił Sobór Watykański II oraz rodzące się na Śląsku struktury akademickie. Ks. prof. Jerzy Myszor zauważa: „Gdy powstawał Uniwersytet Śląski, Kościół w tej części Śląska włączył się do tego procesu bardzo skromną inicjatywą – powołaniem do życia periodyku naukowego jako platformy wymiany myśli teologicznej, w zakresie szeroko rozumianej teologii i nauk historycznych. Wprawdzie funkcjonowało Wyższe Śląskie Seminarium Duchowne, ale zrzuceniem historii znajdowało się w Krakowie. Diecezja katowicka w latach sześćdziesiątych ubiegłego stulecia posiadała już pierwszą w okresie powojennym generację teologów co najmniej na poziomie doktoratu, pracujących na uczelniach w Lublinie i w Warszawie. Były to jednak siły rozproszone, które w zamyśle pomysłodawców SSHT, jak ja to rozumiem, miały umożliwić jego integrację”¹⁹.

Już w 1965 roku z inicjatywy katolickiego biskupa powstały w diecezji zespoły księży zainteresowanych pracą naukową. Stworzono siedem grup, z których każda miała swego kierownika: biblijna – ks. dr Konrad Markłowski, dogmatyczna – ks. dr Ludwik Orzeł, ekumeniczna – ks. dr Alfons Skowronek, historyczna – ks. dr Gustaw Klapuch, katechetyczna – ks. Walter Wrzoł, liturgiczna – ks. dr Romuald Rak i prawnicza – ks. dr Remigiusz Sobański. Wszyscy prócz ks. Wrzoła, kierownika referatu katechetycznego, byli wykładowcami w śląskim seminarium, a ks. Rak miał już wówczas także zajęcia zlecone na KUL. Każda z grup liczyła od kilkunastu do kilkudziesięciu księży diecezjalnych, którzy spotykali się na zebraniach odczytowych i dyskusyjnych przeciętnie czterokrotnie w roku. Prace grup katechetycznej i liturgicznej zaznaczyły się zwłaszcza w duszpasterstwie. Księża grupy liturgicznej przygotowali między innymi projekty rozporządzeń wykonawczych dotyczących zmian liturgicznych w diecezji po Soborze Watykańskim II, a członkowie grupy katechetycznej przeprowadzali badania nad metodami pracy katechetycznej. Uczestnicy spotkań grupy historycznej postawili sobie jako jedno z ważnych zadań zabezpieczenie archiwów kościelnych najstarszych parafii diecezji oraz opracowanie początków organizacji kościelnej na obszarze diecezji²⁰.

Projekt wydawania przez diecezję periodyku, w którym duchowni mieliby możliwość publikowania prac naukowych oraz który byłby poświęcony zagadnieniom kościelnym na obszarze diecezji, powstał wiosną 1966 roku²¹. Ostateczna

¹⁹ J. Myszor, *Jubileusz 40-lecia „Śląskich Studiów Historyczno-Teologicznych”*, SSHT 42,1 (2009), s. 5-7.

²⁰ *Informacje*, SSHT 1 (1968), s. 182-183.

²¹ Archiwum Redakcji SSHT (dalej ARed), *Sprawozdanie ks. G. Klapucha o SSHT z 14 IX 1967*.

decyzja o jego wydawaniu zapadła podczas zebrania wykładowców Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego, odbywającego się w dniu 13 czerwca 1966 roku w Diecezjalnym Domu Rekolekcyjnym w Kokoszycach²². W ramach spotkania główny wykład na temat aktualnych zadań profesorów seminaryjnych wygłosił bp Herbert Bednorz. Prelegent wskazał na konieczność stworzenia w diecezji katowickiej silnego ośrodka nauki teologicznej, który mógłby nawiązać owocny dialog ze świeckim środowiskiem naukowym. Sugerował, by możliwie wielu księży zdobywało tytuły magistrów i doktorów, a wykładowcy seminaryjni wkroczyli na ścieżkę habilitacji. Apelował, by profesorowie chętniej niż dotychczas publikowali owoc swej pracy naukowej. Zwracał uwagę, iż działalność naukowa będzie owocniejsza, jeśli będzie odbywać się w zespołach, zaś dla podniesienia poziomu naukowego księży śląskich ma istotne znaczenie praca z grupami młodych księży. Prelekcja biskupa była podstawą do dyskusji, w ramach której podjęto decyzję o powołaniu komitetu redakcyjnego śląskiego czasopisma teologicznego. Jako tytuł przyjęto propozycję ks. Józefa Gawora – „Semina”²³. Biskup Bednorz zaproponował na członków komitetu redakcyjnego księży: Klapucha, Skowronka i Sobańskiego. Zebranie jednogłośnie przyjęło tę propozycję. Już po zebraniu członkowie komitetu obrali jako przewodniczącego ks. Klapucha²⁴.

Pod koniec roku 1966 zmieniono nazwę na SSHT i postanowiono, że pismo będzie się ukazywać jako rocznik. W styczniu 1967 udało się zebrać kilkanaście artykułów, które postanowiono opublikować w pierwszym tomie periodyku. W lutym uzyskano stosowne zezwolenia państwowe na jego druk. Pod koniec czerwca 1967 roku całość złożono w prowadzonym przez diecezję katowicką Wydawnictwie św. Jacka. Ks. Gustaw Klapuch przekazał 12 lipca 1967 roku bp. Bednorzowi do wglądu przygotowane materiały. Imprimatur nadane przez katowickiego ordynariusza nosi datę 23 marca 1968²⁵. Ostatecznie inauguracyjny numer SSHT ukazał się w lipcu 1968 r. Pismo opatrzone zostało okładką zaprojektowaną przez Irenę Binder. Ks. Klapuch wysłał egzemplarz SSHT do redakcji „Tygodnika Powszechnego”, licząc na recenzję i promocję pisma. Omówienie czasopisma pojawiło się w krakowskim tygodniku w numerze noszącym datę 13 X 1968. Autor recenzji, wyrażając zadowolenie z ukazania się nowego pisma naukowego, zwraca zarazem uwagę na to, że prócz ks. Emila Szramka powinien patronować czasopismu ks. Konstanty Michalski: „(...) spośród wielkich uczonych polskich i Ślązaków z pochodzenia, którzy zasługują na miano naukowych «patronów» wydawnictwa,

²² Ks. R. Sobański w swoich wspomnieniach mylnie zapisał, że narada miała miejsce jesienią 1967 r., ale zaznaczył, iż nie znalazł pisemnych śladów tego spotkania. Stosowny protokół zachował się w Archiwum Redakcji – zob. R. Sobański, *Pierwsze lata „Śląskich Studiów Historyczno-Teologicznych”*, SSHT 42,1 (2009), s. 10.

²³ *Semen* – z łac. nasienie, kielek, zarodek, ziarno; l.mn. *semina* – ziarna, nasiona.

²⁴ ARed, *Protokół z seminarium Profesorów Śl. Seminarium Duchownego w Diecezjalnym Domu Rekolekcyjnym w Kokoszycach dnia 13 czerwca 1966 r.* Tekst protokołu został zamieszczony w aneksie.

²⁵ Nr V-I-1420/68. Informacja o nadaniu imprimatur zamieszczona na okładce. Cenzorem tego numeru był ks. Remigiusz Sobański.

bodaj czy nie pierwsze miejsce należałoby się ks. Konstantemu Michalskiemu, synowi hutnika z Małej Dąbrówki koło Katowic²⁶. I podkreśla, że to byłoby ważne w kontekście, że SSHT „jako wydawnictwo w przyszłości zapewne periodyczne – nie tylko dają szanse publikacji księżom-naukowcom ze śląskiego środowiska, lecz zarazem mają szansę stać się wydawnictwem o zasięgu i znaczeniu ogólnopolskim, o ile tylko w swych proporcjach tematycznych i w «obsadzie» personalnej autorów nie dadzą się uwieść ciasno pojętemu partykularyzmowi”²⁷.

Pierwszy numer SSHT został przesłany również do Kongregacji ds. Edukacji Katolickiej. W archiwum redakcji znajduje się kopia pisma kard. Gabriela Marii Garrone’a, prefekta Kongregacji, a zarazem wielkiego kanclerza Uniwersytetu Gregoriańskiego z 20 XI 1968. Wyraża w nim wdzięczność za nadesłanie numeru periodyku i zwraca uwagę na szczególną wartość artykułu ks. Stanisława Bisty, w którym ukazany został zarys rozwoju instytucji naukowo-wychowawczych kleru diecezjalnego²⁸.

Exemplarze SSHT trafiły także do przedstawicieli Episkopatu Polski. Warto przytoczyć wyjątki z korespondencji, jaka dotarła do bp. Bednorza w odpowiedzi na ten fakt. Prymas Polski kard. Stefan Wyszyński napisał: „Śląskie Seminarium Duchowne dotychczas pracujące w Królewskim Krakowie zdołało przenieść na Śląsk wielki dorobek kultury religijnej głoszonej w ojczystej mowie. Duchowieństwo śląskie odznacza się czystością mowy ojczystej i przywiązaniem do kultury rodzimej, w dużym stopniu dzięki związaniu z Krakowem. Ale dziś, gdy to dzieło zostało dokonane, pora, by w ziemi świętego trudu dłoni jednocześnie potęgowała się święta praca myśli, wspierana Bożą Mądrością. Gdy Sobór głosi obecność Kościoła w świecie, ważną jest rzeczą, by w świecie pracy promieniował świat myśli Bożej”²⁹. A kardynał Wojtyła w swoim liście podkreślił, że szczególna wartość tekstów opublikowanych w SSHT wynika z tego, że emanuje z nich „(...) mocny kontakt z życiem, wyraźne zainteresowanie Ziemią Śląską i jej historycznym znaczeniem, twórcze podejście do problematyki soborowej, wreszcie – tak znamienita dla Waszej Diecezji – orientacja duszpasterska”³⁰.

Na przełomie 1968/1969 na tle zaangażowania w promocję w Kościele treści Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka i stworzenia Ruchu Wspólnej Drogi doszło do konfliktu ks. Klapucha z bp. Bednorzem i został on wiosną 1969 roku odsunięty od kierowania SSHT³¹. Ordynariusz katowicki podjął decyzję o mianowaniu redaktorem naczelnym pisma ks. Remigiusza Sobańskiego (marzec/kwiecień 1969)³².

²⁶ *Cenne wydawnictwo*, „Tygodnik Powszechny” 22 (1968), nr 41, s. 5.

²⁷ Tamże.

²⁸ ARed, *Pismo kard. Gabriela-Marie Garrone z Kongregacji Edukacji Katolickiej z 20 XI 1968*.

²⁹ *Pismo kard. S. Wyszyńskiego do bp. H. Bednorza z 12 IX 1968*. Cyt. za: H. Bednorz, *Słowo wstępne*, SSHT 2 (1969), s. 5-6.

³⁰ *Pismo kard. K. Wojtyły do bp. H. Bednorza z 25 IX 1968*. Cyt. za: H. Bednorz, *Słowo wstępne*, SSHT 2 (1969), s. 6-7.

³¹ Por. G. Klapuch, *Ścieżka na wspólnej drodze. Wspomnienia oraz wybór kazań, przemówień i referatów*, Tarnowskie Góry 2006, s. 100.

³² Nie znalazłem dekretu nominacyjnego ks. Remigiusza Sobańskiego. Powyższe dane ustalono na podstawie dokumentów sygnowanych przez ks. prof. Sobańskiego.

11 czerwca 1969 r. odbyła się narada profesorów ŚSD, podczas której żywo dyskutowano na temat SSHT. Referat wstępny wygłosił ks. R. Sobański. W dyskusji poruszono m.in. problem dystrybucji czasopisma. Wysunięto postulaty pod adresem „Gościa Niedzielnego” i „Wiadomości Diecezjalnych”, by aktywniej włączyły się w promowanie pisma. Ubolewano nad brakiem reklamy ze strony Wydawnictwa św. Jacka. Podniesiono zarzut niewykorzystywania przez Wydawnictwo spotkań o charakterze ogólnopolskim, na których należałoby przedstawić dorobek wydawniczy katowickiej oficyny³³.

Bp Bednorz w piśmie z 11 IX 1970 r., skierowanym do ks. Sobańskiego, tak przedstawiał swoje oczekiwania związane ze SSHT: „(...) bardzo mi zależy na tym, aby w «Śląskich Studiach Historyczno-Teologicznych» została zachowana linia wyznaczona w wstępie do II rocznika. Chodzi mianowicie o to, aby w następnych tomach było jak najwięcej opracowań z teologii wartości ziemskich”³⁴. W piśmie bp Bednorz wspomina o życzliwym przyjęciu SSHT przez Episkopat Polski. Ks. Sobański odpowiadał biskupowi: „«Studia» – zgodnie z programem i oczekiwaniami – mają być periodykiem ukazującym twórczą pracę teologiczną naszej Diecezji. Prace autorów pozadiecezjalnych umieszczamy wyjątkowo, dla określonych każdorazowo przyczyn. Skoro tak, pozwalam sobie zwrócić się z prośbą do Księdza Biskupa, by przy różnych okazjach nadal korzystał ze swego mobilizującego wpływu i zachęcał do czynnej pracy pisarskiej kapłanów mających ku temu kwalifikacje”³⁵.

A podczas konferencji profesorów zdawał ks. Sobański relację i odwołał się do wspomnianego listu bp. Bednorza: „Pismo naukowe ma swój sens, jeśli ma coś do powiedzenia. Nie może nas zadowolić to, by «Studia» były jednym z wielu periodyków lepszych lub gorszych, ale bardzo do siebie podobnych. Dotykamy tu ważnego zagadnienia profilu pisma. (...) Teologia dziś to nie sztuka dla sztuki. Teologia chce pogłębić znajomość Boga i człowieka w świetle Objawienia Bożego. Chce zbliżyć Boga człowiekowi (i człowieka Bogu). Teologia jest uprawiana w konkretnej rzeczywistości – widzi Boga i sprawy Boże w tej rzeczywistości. Rzeczywistość jest konkretna. Żyjemy w Polsce lat 70., w Polsce o określonym obliczu, w czasach po Vaticanum II. (...) Każdy na serio teolog zajmuje się problemami, jakie nurtują rzeczywistość, w której żyje. Wcale nie chodzi o to, byśmy mieli nad biurkiem wypisane hasło «teologia rzeczywistości ziemskich». Wystarczy, że będziemy dostrzegać tę rzeczywistość oczami teologa – problemy nasuną się same”³⁶.

W międzyczasie poszerzone zostało kolegium redakcyjne SSHT. W marcu 1970 r. wszedł w to grono ks. Stanisław Bista³⁷. Parę miesięcy później, 15 XII 1970 r., mianowani zostali cenzorzy: ks. R. Sobański, ks. R. Rak, ks. K. Marklowski i ks. R. Zielasko³⁸. Dla uaktywnienia środowiska katowickich teologów związanych

³³ ARed, *Dyskusja nad referatem ks. R. Sobańskiego*, Kraków 11 VI 1969.

³⁴ ARed, *Pismo bp. H. Bednorza do ks. R. Sobańskiego z 11 IX 1970*, sygn. VI-1451/70.

³⁵ ARed, *List ks. R. Sobańskiego do bp. H. Bednorza z 16 IX 1970 (odpis)*.

³⁶ ARed, *Słowo ks. R. Sobańskiego podczas spotkania profesorów 11 IX 1970*.

³⁷ ARed, *Pismo bp. H. Bednorza z 13 III 1970 (odpis)*.

³⁸ ARed, *Dekret sygn. VI 1455/70 z 15 XII 1970*.

przede wszystkim z seminarium duchownym ordynariusz skierował do nich indywidualne listy, zapraszające do włączenia się w prace przy SSHT³⁹.

Ks. Remigiuszowi Sobańskiemu zależało na tym, by SSHT stały się czasopiśmie rozpoznawalnym w kraju i za granicą. Próbował nim zainteresować uczelnie, biblioteki, redakcje innych periodyków naukowych oraz poszczególnych wybitnych teologów. Zapraszał ich więc do recenzowania artykułów. Wśród recenzentów znaleźli się: o. Joachim Bar OFMConv, ks. Feliks Gryglewicz, ks. Jan Stępień (rektor ATK) czy ks. Józef Majka. Informował o nowym wydawnictwie naukowym redakcje europejskich (i nie tylko) czasopism: „Nouvelle Revue Théologique” (Louvain), „Theologie und Glaube” (Paderborn), „Zeitschrift für Katholische Theologie” (Innsbruck), „Irenikon” (Bruksela), „Trierer Theologische Zeitschrift” (Trier), „Archiv für Katholisches Kirchenrecht” (Frankfurt), „Münchener Theologische Zeitschrift” (München), „Teologia y Vida” (Santiago de Chile), „Salesianum” (Roma), „Stimmen der Zeit” (München), „Freiburger Zeitschrift für Philosophie und Theologie” (Freiburg). Z informacją o tworzącym się w Katowicach środowisku naukowym docierano także do czasopism polskich. Postarano się, by „Studia...” znalazły się na liście czasopism opublikowanej w periodyku „Chrześcijanin w Świecie”. Pozyskiwano znanych i cenionych autorów spoza środowiska katowickiego (m.in. ks. prof. Aleksandra Ułowicza CM, o. prof. Augustyna Jankowskiego OSB czy ks. prof. Bolesława Kumora)⁴⁰.

Redakcja pisma początkowo mieściła się w Sądzie Biskupim, a w latach 1974–1975 w mieszkaniu ks. Sobańskiego⁴¹. Nakład SSHT podlegał kilkakrotnej weryfikacji. Pierwsze dwa tomy ukazały się w nakładzie 1250 egzemplarzy. Od trzeciego numeru nakład został pomniejszony do 950 egzemplarzy, ale potem trochę znowu został zwiększony (od numeru VII – 1000, a od numeru X – 1100 egzemplarzy). Czwarty tom SSHT ukazał się także w odświeżonej obwolucie, zaprojektowanej przez Pawła Wilczka.

Na początku lutego 1976 r. bp Bednorz zdymisjonował kolegium redakcyjne⁴². Ks. prof. Jerzy Myszor w tekście poświęconym ks. Sobańskiemu wysuwa przypuszczenia, że na podjęcie decyzji o zmianie składu redakcji miał wpływ fakt opublikowania na łamach ósmego tomu SSHT treści dyskusji redakcyjnej: „Postulaty wysunięte przez uczestników dyskusji mogły uświadomić rządcy diecezji, że program tematyczny i dobór autorów publikujących na łamach «Śląskich Studiów

³⁹ ARed, *Pismo bp. H. Bednorza z 22 IV 1972*. Zostało ono skierowane do następujących specjalistów z różnych dziedzin teologii: ks. Ludwik Orzeł (dogmatyka), ks. H. Sobczyk (model duchowości duszpasterza na Śląsku po Soborze Watykańskim II), ks. J. Pawlik (genealogia współczesnego śląskiego duszpasterstwa i pobożności śląskiej), ks. D. Zimón (socjologia parafii ze szczególnym uwzględnieniem praktyk religijnych), ks. K. Tabacki (stosunek wiedzy do wiary), ks. W. Basista (problematyka kaznodziejstwa), ks. S. Musiał (zagadnienia moralne), ks. S. Szymancki (teologia fundamentalna), ks. J. Liszka (socjologia parafii), ks. K. Markłowski, ks. S. Pisarek i ks. A. Dreja (biblijne podstawy teologii wartości doczesnych).

⁴⁰ Korespondencja z autorami tekstów oraz z recenzentami znajduje się w Archiwum Redakcji.

⁴¹ R. Sobański, *Pierwsze lata „Śląskich Studiów Historyczno-Teologicznych”*, SSHT 42,1 (2009), s. 10.

⁴² ARed, *Pismo ks. R. Sobańskiego do bp. H. Bednorza z 11 II 1976*.

Historyczno-Teologicznych» rozmija się z jego oczekiwaniami⁴³. Relacja z dyskusji redakcyjnej została zamieszczona w siódmym tomie studiów⁴⁴.

4. „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” i jego kolejni redaktorzy naczelni w latach 1976–2016

4.1. Romuald Rak (1976–1982)⁴⁵

Dekretem z 4 II 1976 r. bp Herbert Bednorz powołał nowe kolegium czasopisma w składzie: ks. Romuald Rak, ks. Joachim Kondziela, ks. Stanisław Pisarek, ks. Benedykt Woźnica oraz Irena Mierzwa⁴⁶. Biskup wyartykułował swoje oczekiwania wobec SSHT: „(...) mają w pierwszym rzędzie służyć publikowaniu prac naukowych kapłanów Diecezji katowickiej, zwłaszcza profesorów WSSD”⁴⁷. Poza tym chodziło mu o to, by poruszano na łamach czasopisma „(...) problematykę śląską – zwłaszcza duszpasterską, preferując szczególnie zagadnienia służące realizacji uchwał I Synodu Diecezji Katowickiej oraz opracowania z zakresu teologii wartości ziemskich”⁴⁸.

Rzeczywiście tematyka artykułów zamieszczanych w kolejnych tomach SSHT wyraźnie nawiązywała do zagadnień duszpasterskich, na których skupiał się Kościół katowicki. I tak np. na posiedzeniu kolegium redakcyjnego w dniu 25 I 1979 r. postanowiono, by „dla ożywienia poczytności periodyku poświęcić kolejne numery specjalnie ważnym zagadnieniom duszpasterskim”⁴⁹. W 1980 r. miał to być temat katechezy dorosłych. W tej sprawie zebrano się 23 II 1979 r. u bp. Bednorza, by przygotować symposium poświęcone katechezie dorosłych. Materiały z tej konferencji miały znaleźć się w SSHT. O tym, że wizja ordynariusza dotycząca kształtu czasopisma nie była przyjmowana bezkrytycznie, świadczy choćby to, iż bp Czesław Domin wyraził zaniepokojenie niebezpieczeństwem odejścia od naukowego charakteru SSHT. Podczas narady redakcji w domu biskupa Bednorza pytał wprost o to, czy SSHT mają przybrać kształt pisma „Katecheta” i bronił dotychczasowego profilu śląskiego periodyku naukowego⁵⁰.

Redakcja kierowana przez ks. Romualda Raka przygotowała cztery tomy SSHT. Preferowano druk artykułów związanych z teologią praktyczną i duszpasterstwem:

⁴³ J. Myszor, *Ks. prof. Remigiusz Sobański, redaktor „Śląskich Studiów Historyczno-Teologicznych” (1968-1975)*, SSHT 34 (2001), s. 40. O tym, że owa dyskusja redakcyjna i rozbieżność wizji stanęła na przeszkodzie dalszemu prowadzeniu redakcji przez ks. Sobańskiego, napisał sam ks. Sobański. Zob. R. Sobański, *Pierwsze lata „Śląskich Studiów Historyczno-Teologicznych”*, SSHT 42,1 (2009), s. 12.

⁴⁴ „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne”. *Profil rocznika i zamierzenia (dyskusja redakcyjna)*, opr. I. Mierzwa, SSHT 8 (1975), s. 163-166.

⁴⁵ W nawiasach podano lata, w których czasopismem kierowali poszczególni redaktorzy naczelni.

⁴⁶ ARed, *Dekret z 4 II 1976, sygn. VI – 1504/76*.

⁴⁷ Tamże.

⁴⁸ Tamże.

⁴⁹ ARed, *Pismo bp. H. Bednorza do ks. R. Raka z 1 I 1979, sygn. VI-1532/79*.

⁵⁰ ARed, *Protokół ze spotkania z 23 II 1979, s. 4*.

teksty z zakresu liturgiki i katechetyki, związane z duszpasterstwem rodzin i robotników, a także przybliżające zagadnienia apostołstwa chorych⁵¹.

4.2. Ks. Wincenty Myszor (1982–1995)

Kolejna zmiana na stanowisku redaktora naczelnego SSHT nastąpiła 22 listopada 1982 roku. Zgodnie z dekretem bp. H. Bednorza na pięcioletnią kadencję został wówczas powołany na to stanowisko ks. Wincenty Myszor⁵². Pozwolono mu dobrać sobie członków kolegium redakcyjnego. Skwapliwie skorzystał z tej możliwości i zaprosił do redakcji: ks. R. Raka, ks. S. Pisarka, ks. B. Woźnicę, ks. S. Cichego, ks. M. Kaszowskiego, ks. F. Szulca oraz I. Mierzwę⁵³.

Ks. Myszorowi przyszło wydawać pismo w szczególnie trudnym, pod wieloma względami, okresie historii. Gdy w 1994 roku przekazywał redakcję swojemu następcy, sporządził sprawozdanie, w którym odnosi się do tych problemów. Stąd dowiadujemy się, że borykał się m.in. z brakiem materiałów do druku oraz z opóźnieniami w druku, spowodowanymi działalnością cenzury, limitowaniem przydziału „państwowego” papieru na publikacje⁵⁴. Ważnym czynnikiem przyspieszającym wydawanie SSHT była „woła, zainteresowanie, a wręcz naciski” bp. Bednorza i bp. Zimonia. W sprawach merytorycznych starał się trzymać wytycznych biskupów, aby w SSHT pojawiała się tematyka regionalna Kościoła katowickiego. Publikowali przeważnie księża katowiccy. W jedenastu woluminach przygotowanych za jego czasów: t. 14 (1981) – t. 27/28 (1994/95), opublikowano 127 artykułów, 101 materiałów i sprawozdań, i 43 recenzje. Najwięcej tekstów oscyloowało wokół tematyki historycznej. Natomiast stosunkowo niewiele zamieszczano w tym czasie artykułów dotyczących zagadnień filozoficznych, dogmatycznych i moralnych.

Odchodząc w 1994 roku ze stanowiska redaktora naczelnego, pozostawił kilka postulatów dotyczących przyszłości pisma. Sugerował między innymi, by zastanowić się nad tym, jak jeszcze ściślej związać pracę naukową seminaryjnych wykładowców z publikacjami w SSHT, by drukować dobre prace dyplomowe alumnów, a także by SSHT były związane z pracą biblioteki WSSD, która prowadząc wymianę międzybiblioteczną i międzynarodową, mogłaby zdobywać nowe tytuły dla biblioteki. I w tym względzie wizerownie napisał o bibliotece: „Wiąże się to z takim ujęciem biblioteki, jakie jest na wyższych uczelniach, to jest jako placówki naukowej, z odpowiednim wyposażeniem i personelem”⁵⁵. Problemem była relatywnie słaba aktywność naukowa pracowników seminarium duchownego, którzy skupiali się na dydaktyce, a rezygnowali z przygotowywania publikacji naukowych⁵⁶.

⁵¹ Zob. tomy 10-13 SSHT.

⁵² ARed, *Dekret z 22 XI 1982, sygn.VI-1588/82*.

⁵³ ARed, W. Myszor, „*Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne*” (projekt programu pracy), 18 I 1983.

⁵⁴ W. Myszor, „*Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne*” w trudnych latach osiemdziesiątych ubiegłego stulecia, SSHT 42,1 (2009), s. 17.

⁵⁵ ARed, W. Myszor, *Sprawozdanie z działalności „Śląskich Studiów Historyczno-Teologicznych” w latach 1982-1994*.

⁵⁶ W. Myszor, „*Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne*” w trudnych latach osiemdziesiątych ubiegłego stulecia, SSHT 42,1 (2009), s. 17. Ks. prof. Wincenty Myszor podejrzewał również, że

Ks. Wincenty Myszor kierował pismem w latach 1983–1995. Starał się utrzymać kierunek naukowy publikacji wyznaczony przez biskupa ordynariusza. Dla numeru, w którym przypomniano sylwetkę bp. Bednorza, udało się pozyskać znakomitych autorów: kard. Józefa Glempa i bp. Alfonsa Nossola. Tom szczególnie ukazał się także w 70. rocznicę ustanowienia diecezji katowickiej (1995)⁵⁷.

4.3. Ks. Stefan Cichy (1995–1999)

8 kwietnia 1995 roku ks. Wincenty Myszor przekazał redakcję SSHT ks. Stefanowi Cichemu, byłemu rektorowi Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego⁵⁸. Kierował on pismem cztery lata (do nominacji biskupiej). Pewnym *novum* stało się zamieszczanie w SSHT materiałów z sympozjów naukowych organizowanych w Wyższym Śląskim Seminarium Duchownym. Pojawiły się referaty z konferencji: nt. wolności i istoty życia (tom 29), nt. piękna zagrożonego (tom 30), nt. myśli twórczej Konstantego Michalskiego (tom 31) oraz zatytułowane: *Jak mówić o Bogu* (tom 32). Zaznaczyć wszak należy, że nie odbywało się to kosztem publikacji innych artykułów przygotowanych przez śląskich naukowców. Czynnikiem mobilizującym katowickich duchownych do rozwinięcia działalności pisarskiej stała się być może coraz bardziej realna wizja powołania do życia w Katowicach wydziału teologicznego. Na potwierdzenie tego można wskazać fakt, iż w 1998 roku SSHT stały się organem utworzonego Instytutu Teologiczno-Pastoralnego⁵⁹.

4.4. Ks. Jerzy Myszor (1999–2010)

Wraz z utworzeniem Wydziału Teologicznego na Uniwersytecie Śląskim (7 listopada 2000 roku) SSHT stały się periodykiem naukowym uczelni. Od 2001 roku czasopismo zaczęło wydawać jako półrocznik⁶⁰. Wówczas też zmieniona została okładka pisma. Została ona opracowana plastycznie w łączności ze stroną tytułową przez Marcina Jakimowicza. Zmodyfikowany został nieco profil periodyku poprzez otwarcie na publikacje dorobku naukowego badaczy spoza środowiska śląskiego. Przesunięto również akcenty z pisma o profilu historyczno-teologicznym na prezentujące w większej mierze teksty teologiczne. I nie chodziło bynajmniej o zlekceważenie zagadnień historycznych, ale modyfikacja podyktowana była przejściowymi warunkami, w jakich znalazł się sam Wydział Teologiczny. Na pewien czas SSHT stały się jedynym oficjalnym periodykiem naukowym jednostki. Do pierwotnego profilu półrocznika nawiązano, gdy pojawiły się na wydziele inne pisma specjalistyczne.

jego pozycja jako redaktora naczelnego SSHT była źle odbierana: „Mianowanie redaktorem SSHT pracownika z odległej ATK należy odczytać jako swego rodzaju wotum nieufności wobec zespołu pracowników seminarium”.

⁵⁷ Tomy 14-27/28.

⁵⁸ ARed, *Dekret z 15 II 1995, sygn. VC I-1538/95*, kopia. Oficjalne przekazanie redakcji nastąpiło 8 IV 1995.

⁵⁹ *Od Redakcji*, SSHT 35,1 (2002), s. 5.

⁶⁰ Do chwili przekształcenia SSHT w półrocznik ukazały się 34 tomy.

Poddając się innym kryteriom, wedle których oceniane są czasopisma naukowe, uchwałą Rady Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego z dnia 30 X 2001 roku została powołana do życia Rada Naukowa czasopisma. W jej składzie znaleźli się: prof. Marek Czaplinski (Uniwersytet Wrocławski), ks. dr Józef Kupny (UŚ), ks. prof. Wincenty Myszor (UŚ), ks. prof. Remigiusz Sobański (UŚ), ks. prof. Gabriel Witaszek (KUL) i ks. prof. Manfred Uglor (UŚ). Ukonstytuowana została także nowa redakcja. Redaktorem naczelnym został ponownie wybrany ks. prof. Jerzy Myszora. Od czasu połączenia pisma z uczelnią wszystkie artykuły poddawane były recenzjom zewnętrznym. Z kolei zadania upowszechniania periodyku oraz przesyłania go do zaprzyjaźnionych bibliotek i instytucji przejęła na siebie Biblioteka Teologiczna. Ks. prof. J. Myszor kierował pismem do 2010 roku i we współpracy z innymi udało mu się oddać do druku 20 tomów SSHT⁶¹. Funkcję sekretarza redakcji pełnili w tym okresie: ks. Grzegorz Kucza (2000–2001) i ks. Artur Malina (2002–2009).

4.5. Ks. Jacek Kempa (2010–)

Od roku 2010 redaktorem naczelnym SSHT jest ks. Jacek Kempa. Kontynuowane są dobre tradycje czasopisma. Wszystkie artykuły poddawane są recenzji wewnętrznej i zewnętrznej, posiadają streszczenia obcojęzyczne oraz tzw. słowa kluczowe. Stworzona została ogólnodostępna i bezpłatna platforma internetowa, na której zamieszczone są wszystkie archiwalne teksty. Czasopismo jest indeksowane w elektronicznej bazie CEEOL i BazHum. W ogłoszonym przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego w 2015 roku wykazie czasopism punktowanych periodyk posiada 10 punktów. Do grona najbliższych współpracowników ks. J. Kempy zostali włączeni: ks. Wojciech Surmiak (najpierw pełniący funkcję sekretarza w latach 2010–2013, a następnie zastępcy redaktora naczelnego) oraz ks. Damian Bednarski (sekretarz redakcji od 2013). Aktualnie członkami Rady Naukowej półrocznika są: o. prof. dr Edmund Kowalski (Accademia Alfonsiana, Rzym), ks. prof. dr hab. Marian Machinek (UWM, Olsztyn), ks. prof. zw. dr hab. Jerzy Myszor (UŚ, Katowice), ks. prof. dr hab. Józef Niewiadomski (Universität Innsbruck), ks. prof. zw. dr hab. Henryk Seweryniak (UKSW, Warszawa), prof. zw. dr hab. Wojciech Świątkiewicz (UŚ, Katowice). Pod kierownictwem ks. Kempy opublikowano dotychczas 14 tomów SSHT (zeszyty 43,2-50,1). Wydawcą SSHT jest nieprzerwanie Księgarnia św. Jacka.

⁶¹ Por. J. Myszor, *Jubileusz 40-lecia „Śląskich Studiów Historyczno-Teologicznych”*, SSHT 42,1 (2009), s. 6.

Aneks

Wprowadzenie

Prezentowany tekst protokołu ze spotkania wykładowców Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego z bp. Herbertem Bednorzem, podczas którego podjęto dyskusję nad intensyfikacją życia naukowego śląskich teologów, został odnaleziony w Archiwum Redakcji SSHT. Jego wartość polega na tym, że dotyczy początków SSHT i jednoznacznie wskazuje na okoliczności i czas utworzenia w Katowicach pisma naukowego (pierwotna nazwa „Semina”), które miało być redagowane przez księży diecezji katowickiej. Dowiadujemy się z tego protokołu również, że ks. Gustaw Klapuch stanął na czele redakcji, a dyskusja bp. Bednorza z wykładowcami seminarium duchownego nadała niejako kierunek, w jakim pismo miało podążać. Tekst zachowany w maszynopisie, posiada 4 strony, a sporządzony został przez ks. Remigiusza Sobańskiego.

Protokół seminarium Profesorów Śl. Seminarium Duchownego w Diecezjalnym Domu Rekolekcyjnym w Kokoszycach, dnia 13 czerwca 1966 r.

Uczestnicy seminarium:

Ks. bp H. Bednorz,

Ks. bp J. Bieniek,

Ks. Rektor Franciszek Jerominek⁶²,

Ks. Wicerektor mgr Franciszek Żebrok⁶³,

Ojciec Duchowny ks. mgr Franciszek Grudniok⁶⁴.

Profesorowie: ks. dr R. Adamczyk, ks. dr doc. Józef Bańka, ks. mgr Władysław Basista, ks. mgr Henryk Holubars, ks. dr Gustaw Klapuch, ks. dr Konrad Markłowski, ks. dr Ludwik Orzeł, ks. dr Jerzy Pawlik, ks. dr Romuald Rak, ks. mgr Andrzej Sapiński, ks. dr Alfons Skowronek, ks. dr Remigiusz Sobański, ks. dr Jan Szurlej, ks. dr Stanisław Szymecki, ks. dr Henryk Wencel⁶⁵ oraz ks. ref. ks. Czesław

⁶² Ks. Franciszek Jerominek był rektorem WŚSD w latach 1958–1968.

⁶³ Ks. Franciszek Żebrok był w WŚSD prefektem, wicerektorem oraz wykładowcą rubryk, ceremonii i śpiewu.

⁶⁴ Ks. Franciszek Grudniok pełnił funkcję ojca duchownego śląskich kleryków w latach 1961–1968. Prowadził również zajęcia z ascetyki i mistyki.

⁶⁵ Wymienieni księża należeli do grona wykładowców w Wyższym Śląskim Seminarium Duchownym w Krakowie. Oprócz nich wykłady prowadzili również zakonnicy, księża z innych diecezji oraz świeccy (przede wszystkim lektoraty z języków nowożytnych). Byli specjalistami w następujących dziedzinach nauki: ks. Rudolf Adamczyk – prawo kanoniczne; ks. Józef Bańka – historia diecezji katowickiej, ks. Władysław Basista – homiletyka i fonetyka pastoralna, ks. Henryk Holubars – pedagogika, katechetyka, psychologia rozwojowa; ks. Gustaw Klapuch – historia Kościoła powszechnego i religioznawstwo; ks. Konrad Markłowski – historia zbawienia i Stary Testament; ks. Ludwik Orzeł – teologia dogmatyczna; ks. Jerzy Pawlik – historia Kościoła w Polsce;

Domin⁶⁶, ks. red. dr Józef Gawor⁶⁷, pani mgr Irena Mierzwa⁶⁸, ks. dr Józef Myrda⁶⁹ i ks. mgr Stanisław Pisarek⁷⁰.

Wykład zasadniczy na temat: *Aktualne zadania profesorów seminaryjnych* wygłosił ks. bp Herbert Bednorz. Prelegent wskazał na konieczność stworzenia w diecezji katowickiej silnego ośrodka nauki teologicznej, który mógłby nawiązać owocny dialog ze świeckim środowiskiem naukowym. Trzeba, by możliwie dużo księży zdobywało tytuły magistrów i doktorów, by profesorowie Seminarium habilitowali się. Profesorowie winni żywiej niż dotychczas publikować swe prace. Działalność naukowa będzie owocniejsza, jeśli będzie odbywać się w zespołach, zaś dla podniesienia poziomu naukowego księży śląskich ma istotne znaczenie praca z grupami młodych księży.

Prelekcja księdza Biskupa była podstawą dyskusji. Dla naświetlenia prac profesorów Śl. Seminarium Duchownego ks. Biskup Koadiutor rozesłał ankietę do diecezjalnych profesorów seminaryjnych. W ankiecie należało odpowiedzieć na trzy pytania: 1) Co ks. profesor napisał, wydał drukiem w ostatnich trzech latach w formie książki, rozprawy naukowej, artykułu popularnego? 2) Z jakim czasopiśmie ks. profesor współpracuje? 3) Co ks. profesor zamierza w przyszłości wydać drukiem? Odpowiedziało na ankietę 19 księży profesorów. Wyniki ankiety zreferował ks. Remigiusz Sobański.

Dyskusja obejmowała zarówno uzupełnienia ankiety, jak i problemy poruszane w wykładzie ks. Biskupa:

Kolejno zabierali głos:

Ks. Biskup BEDNORZ: do wymienionych pozycji należałoby dodać kazania pisane przez ks. DOMINA.

Ks. PAWLIK: Nie wspomniano o pracach zespołowych, gdyż nie było w ankiecie odpowiedniego pytania⁷¹. Trzeba wspomnieć o protokołach wizytacyjnych wydawanych przy pomocy studentów, oraz o słowniku-kartotece księży diecezji

ks. Romuald Rak – teologia pastoralna i liturgika; ks. Andrzej Sapiński – współczesna literatura katolicka; ks. Alfons Skowronek – sakramentologia i ekumenizm; ks. Remigiusz Sobański – prawo kanoniczne; ks. Jan Szurlej – traktat z teologii moralnej „de poenitentia”, ks. Stanisław Szymanek – teologia fundamentalna; ks. Henryk Wencel – sakramentologia i teologia moralna.

⁶⁶ Ks. Czesław Domin był referentem duszpasterskim kurii diecezjalnej.

⁶⁷ Ks. Józef Gawor był redaktorem tygodnika „Gość Niedzielny” (1956-1974).

⁶⁸ Irena Mierzwa – od 1957 roku przez 45 lat była związana z wydawnictwem Księgarnia św. Jacka. W l. 1970-1990 pełniła funkcję kierownika wydawnictwa. Uczestniczyła w inicjowaniu SSHT i przez wiele lat ściśle współpracowała z redakcją periodyku.

⁶⁹ Ks. Józef Myrda (1915-1969) – przed wojną zdobył licencjat z dogmatyki na Uniwersytecie Gregoriańskim. Po wojnie nie wrócił do kraju. Najpierw na Uniwersytecie Cambridge ukończył studia z architektury, w 1949 r. udał się do Stanów Zjednoczonych. Poza pracą duszpasterską zdobył dyplom magistra historii sztuki i architektury na Uniwersytecie w Harvardzie. Wykładał w Kalifornii. Pod koniec życia wrócił do diecezji katowickiej. Chciał nostryfikować w Polsce swe stopnie naukowe. Przygotowywał do druku swoje prace naukowe. Zmarł 20 IX 1969 r.

⁷⁰ Ks. Stanisław Pisarek kończył pisanie doktoratu z bibliistyki. Jesienią 1966 miał rozpocząć zajęcia Nowego Testamentu w Wyższym Śląskim Seminarium Duchownym, a rok później zdobył doktorat.

⁷¹ Mowa o zespołach tematycznych powołanych do istnienia w 1965 r. po Soborze Watykańskim II. To było siedem grup księży zainteresowanych pracą naukową. Patrz przypis 19.

katowickiej. Odnośnie do dialogu z profesorami innych dyscyplin trzeba wspomnieć, że na terenie Polskiego Towarzystwa Historycznego⁷² kontaktują się z naukowcami świeckimi ks. BAŃKA i ks. PAWLIK. Należy też mocniej współpracować z towarzystwami regionalnymi.

Ks. PISAREK: W „Ruchu Biblijnym” publikował recenzje ks. DREJA. Ponadto ks. ZIELNIOK i ks. ZIELASKO publikują artykuły w „Introdukcji do Liturgii”.

Ks. KLAPUCH: Wreszcie skończono z mitem, że Śląskowi nauka jest niepotrzebna. Trzeba księży, z których 1/3 miałyby wybitną specjalizację. Doktoraty i habilitacje wymagają prac drukowanych i to ściśle naukowych. Ponieważ nie ma rynku zbytu, stąd konieczność wydawnictwa diecezjalnego, którego autorytet zależy od poziomu publikacji. Trzeba stworzyć bodźce do pracy naukowej, gdyż księża są realistami. Do większego wysiłku zmusi profesorów pozostawienie studentom wolności co do udziału w wykładach. Kontakt z nauką świecką to przede wszystkim kontakty z inteligencją, które powinny być jak najżywsze. Ważna jest również troska o kadry młodej inteligencji.

Ks. ADAMCZYK: Profesorowie nie zawsze mają warunki do pracy naukowej, zwłaszcza z powodu mnóstwa zajęć. Należałoby im stworzyć bodźce materialne. Zaś młodych księży i kleryków wysyłać na studia zagraniczne, szczególnie do Rzymu⁷³. Gdy skończy się starsza generacja, kto będzie jeszcze znał łacinę?

Ks. SKOWRONEK: Księża innych diecezji zwracają uwagę, że diecezja nasza jest uboga w księży o studiach specjalistycznych. W Seminarium jest mało profesorów diecezjalnych, zaś jest grzechem wołającym o pomstę do nieba, że w Seminarium muszą wykładać proboszczowie. Nie zawsze jest łatwo znaleźć odpowiedniego wykładowcę.

Ks. Bp BEDNORZ: Księża Jezuici jednak czują się u nas dobrze, nie zredukujemy ich⁷⁴.

Ks. Bp BIENIEK: Diecezja Katowicka w początkach swoich była w sytuacji trudnej – 250 księży na 800.000 wiernych. Stąd najpierw trzeba było starać się o duszpasterstwo, które od początku stało bardzo wysoko.

Ks. JEROMINEK: Z każdej dziedziny potrzeba co najmniej trzech specjalistów. Ze względu na zagrożenie KUL-u⁷⁵ należałoby przyspieszyć proces dokształcania specjalistów.

⁷² Polskie Towarzystwo Historyczne powstało w 1884 roku; od 1947 r. ma swą siedzibę w Warszawie. Celem Towarzystwa jest pogłębianie wiedzy historycznej i upowszechnianie jej.

⁷³ Zgłaszający postulat, ks. Rudolf Adamczyk, ukończył rzymskie uczelnie, zdobywając doktoraty z teologii i prawa kanonicznego. Rzeczywiście w okresie powojennym bardzo rzadko wysyłano księży z Katowic na studia zagraniczne. W 1966 r. nie było nikogo na studiach w Rzymie.

⁷⁴ Ks. Andrzej Bober TJ (1917–1986) wykładał patrologię, ks. Alojzy Hus TJ – kosmologię i wybrane zagadnienia z fizyki, ks. Czesław Michalunio (1919–2013) – logikę i teorię poznania, ks. Jan Popiel TJ (1914–2003) – wstęp do filozofii, historię filozofii i historię sztuki kościelnej, ks. Roman Darowski TJ – filozofię przyrody, ks. Jan Sieg TJ – katolicką naukę społeczną.

⁷⁵ Egzystencja lubelskiej uczelni w okresie PRL-u kilkakrotnie była poważnie zagrożona. Bp Bednorz nawiązywał do represji, jakie spotkały KUL po zaangażowaniu się w wydarzenia milenijne 1966 roku.

Ks. Bp BEDNORZ: W bieżącym roku czterech księży idzie na dalsze studia⁷⁶.

Ks. KLAPUCH: Specjaliści i kadry dla Seminarium to jeden problem, a światli księży w diecezji to drugie zagadnienie.

Ks. BAŃKA: Specjalista w danej dziedzinie i wykładowca Seminarium to dwie różne rzeczy. Nie należy izolować Seminarium od innych Seminarium, w kontaktach międzyseminaryjnych winno być więcej życzliwości.

Ks. WENCEL: Ważnym problemem jest zaplecze pracy naukowej. Utrudniony jest dostęp do książki, gdyż pełne zbiory są tylko w Lublinie i w Warszawie. Trzeba koniecznie szukać źródeł, które by dostarczały czasopism zagranicznych.

Ks. SKOWRONEK: Przesyłki z zagranicy winny przychodzić polecane i wysyłane przez wydawnictwa.

Ks. ŻEBROK: Kuria Diecezjalna nie interesowała się biblioteką, nie było nikogo, kto by zorganizował źródło dostarczające literaturę. (Ożywiona wymiana zdań o przysyłaniu książek: czy przychodzi, jak wysyłać...).

Ks. GAWOR: Można sprowadzać literaturę zagraniczną przez redakcję „Gościa Niedzielnego”.

Ks. PAWLIK: Powołać radę biblioteczną, aby istniała polityka biblioteczna.

Ks. ADAMCZYK: Należy w szerszym niż dotychczas zakresie uwzględnić w wykładach dogmatykę.

Ks. Bp BEDNORZ: Profesorowie winni nawiązać naukowy dialog ze świeckimi.

Ks. KLAPUCH: Przykładem może być spotkanie z młodą inteligencją techniczną, jakie miało miejsce w Kokoszycach.

Ks. DOMIN: Prośba do profesorów o współpracę z duszpasterstwem inteligencji oraz o współpracę ogólnodiecezjalną, jakiej przykład dał ostatnio ks. Klapuch.

Ks. ORZEŁ: Pierwszą rzeczą profesora jest poznać prawdę (wywody ks. Orła wywołały żywy protest ks. Raka, następuje ogólna i żywa wymiana zdań).

Ks. MARKLOWSKI: Nie ma przeszkody, by proboszczowie byli też profesorami. Nauka i duszpasterstwo są do pogodzenia, a w ogóle należy unikać ekstremów.

Ks. SOBAŃSKI: Prace pisane na kółkach młodych księży powinny zostać przyjęte jako prace proboszczowskie, będzie to bodźcem i zachętą do pracy. Należy również uzgodnić terminy tych spotkań z terminami konferencji dekanalnych, gdyż nie ma środy, by jakieś dekanaty nie miały swojej konferencji.

Ks. PISAREK: Każdy profesor winien na własny koszt prenumerować choć jedno czasopismo zagraniczne (Ks. Bp Bednorz zauważa, że Kuria diecezjalna jest gotowa pokryć te koszty).

Ks. HOLUBARS: Już czas, by poszukać, kto by przejął po nim duszpasterstwo inteligencji w Bielsku i Cieszynie, które prowadził przez trzy lata⁷⁷.

Ks. JEROMINEK: Apel, by historycy wykończyli biografie księży obozowych.

⁷⁶ Jesienią 1966 r. na studia do Fryburga (Szwajcaria) wysłany został ks. Bernard Hałaczek, a ks. Stanisław Świerczyński do Brukseli. Zob. *Personalnia*, WD 1966, nr 9-10, s. 129.

⁷⁷ Ks. Henryk Holubars mieszkał w Cieszynie, był katechetą w liceum pedagogicznym w Cieszynie i rektorem tamtejszego kościoła Krzyża Świętego. Prowadził duszpasterstwo inteligencji w Bielsku i w Cieszynie.

Ks. BP BEDNORZ: Prace seminaryjne należy składać również w bibliotece kurialnej.

Ks. KLAPUCH: Prace proboszczowskie należy składać w bibliotece kurialnej i seminaryjnej.

Ks. RAK: Ks. Szymecki prowadzi punkt konsultacyjny dla studiujących zaocznie w Wyższym Studium Wiedzy Religijnej.

Ks. Bp BEDNORZ: Zachęta do przeprowadzania habilitacji. Przez wywiad wśród uczestników stwierdzono aktualny stan prac habilitacyjnych: Ks. Rak zaczął habilitację⁷⁸, ks. Szymecki wyjedzie za granicę⁷⁹, ks. Klapuch musi się habilitować ze względu na ATK⁸⁰, ks. Skowronek⁸¹ i ks. Wencel⁸² myślą o habilitacji, podobne zamiary ma ks. Orzeł⁸³.

Powołano komitet redakcyjny śląskiego czasopisma teologicznego. Jako tytuł przyjęto propozycję ks. Gawora – „Semina”. Ks. Bp Bednorz zaproponował jako członków komitetu księży: Klapucha, Skowronka i Sobańskiego. Zebranie jednogłośnie przyjęło tę propozycję. Już po zebraniu członkowie komitetu obrali jako przewodniczącego ks. Klapucha⁸⁴.

Seminarium zakończono zachętą ks. Bpa Bednorza, by jak najbardziej pogłębiać pracę teologiczną i jak najwięcej kontaktować się z naukowcami świeckimi w celach naukowych, by przejąć się kółkami naukowymi oraz by zachęcić alumnów do zdobywania licencjatu teologii, na razie w Seminarium Krakowskim.

Ks. Biskup zapowiedział również, że podobne spotkania odbywać się będą co-rocennie i to przy poszerzonym całodniowym programie.

Spisał: ks. dr Remigiusz Sobański

Bibliografia

Archiwum Redakcji

Sprawozdanie ks. G. Klapucha o SSHT z 14 IX 1967.

Dekret sygn. VI 1455/70 z 15 XII 1970.

Dekret z 15 II 1995, sygn. VC I-1538/95, kopia.

⁷⁸ Ks. Romuald Rak habilitował się w 1973 r. na KUL.

⁷⁹ Ks. Stanisław Szymecki nie wyjechał za granicę, ale jesienią 1966 r. został najpierw wice-rektorem, a w 1968 roku rektorem seminarium duchownego.

⁸⁰ Ks. Gustaw Klapuch otrzymał propozycję zatrudnienia na ATK. Od 1967 r. prowadził wykłady z historii Kościoła. Rozpoczął gromadzić materiały do habilitacji, której zadaniem było zbada-
nie i przedstawienie rozwoju struktur kościelnych na Górnym Śląsku. Pracę tę przerwał, gdy w 1970 r. opuścił ATK.

⁸¹ Ks. Alfons Skowronek habilitował się w 1970 r. na Uniwersytecie w Münster i w tym samym roku został pracownikiem ATK w Warszawie.

⁸² Ks. Henryk Wencel nie zdążył się habilitować i opuścił szeregi kapłańskie.

⁸³ Ks. Ludwik Orzeł nigdy się nie habilitował.

⁸⁴ Ks. Gustaw Klapuch krótko, jedynie w pierwszym okresie istnienia SSHT (w ramach przygotowania pierwszego numeru pisma) pełnił funkcję odpowiedzialnego za periodyk.

Dekret z 22 XI 1982, sygn. VI-1588/82.

Dekret z 4 II 1976, sygn. VI – 1504/76.

Dyskusja nad referatem ks. R. Sobańskiego, Kraków 11 VI 1969.

List ks. R. Sobańskiego do bp. H. Bednorza z 16 IX 1970 (odpis).

Pismo bp. H. Bednorza do ks. R. Raka z 1 I 1979, sygn. V I-1532/79.

Pismo bp. H. Bednorza do ks. R. Sobańskiego z 11 IX 1970, sygn. VI-1451/70.

Pismo bp. H. Bednorza z 13 III 1970 (odpis).

Pismo bp. H. Bednorza z 22 IV 1972.

Pismo kard. Gabriela-Marie Garrone z Kongregacji Edukacji Katolickiej z 20 XI 1968.

Pismo ks. R. Sobańskiego do bp. H. Bednorza z 11 II 1976.

Protokół seminarium Profesorów Śl. Seminarium Duchownego w Diecezjalnym Domu Rekolekcyjnym w Kokoszycach, dnia 13 czerwca 1966 r.

Słowo ks. R. Sobańskiego podczas spotkania profesorów 11 IX 1970.

Protokół ze spotkania z 23 II 1979.

W. Myszor, *Sprawozdanie z działalności „Śląskich Studiów Historyczno-Teologicznych” w latach 1982-1994.*

W. Myszor, *„Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” (projekt programu pracy), 18 I 1983.*

Opracowania

Bednorz Herbert, Bańka Józef, *Życie i działalność ks. Emila Szramka 1887-1942*, Katowice 1966.

Bednorz Herbert, *Słowo wstępne*, SSHT 1 (1968), s. 5-6.

Cenne wydawnictwo, „Tygodnik Powszechny” 22 (1968), nr 41, s. 5.

Dyba Marian, *Kształtowanie się polskiego środowiska historycznego na Śląsku w latach 1918-1939*, Katowice 1993.

Gawor Józef, *Czasopisma diecezji katowickiej*, NP 44 (1975), s. 145-158.

Informacje, SSHT 1 (1968), s. 182-183.

Instytut Śląski 1934-1994, red. Krystian Heffner, Opole 1994.

Instytut Śląski. Organizacja, zadania i program działalności, „Komunikat Instytutu Śląskiego w Katowicach” 7 (1934), s. 2.

Klapuch Gustaw, *Ścieżka na wspólnej drodze. Wspomnienia oraz wybór kazań, przemówień i referatów*, Tarnowskie Góry 2006.

Lis Michał, *Stowarzyszenie naukowe Instytut Śląski*, w: *Instytut Śląski 1934-1994*, red. K. Heffner, Opole 1994, s. 69-76.

Łuka J. [Prus Konstanty], *Z dziejów Towarzystwa Przyjaciół Nauk na Śląsku*, „Roczniki Towarzystwa Przyjaciół Nauk na Śląsku” 1 (1929), s. 1-18.

Marcoń Witold, *Instytut Śląski w latach 1934-1939*, Zabrze–Tarnowskie Góry 2012.

„Mądrość zbudowała sobie dom...” Uniwersytet Śląski 1968-2008. Dzieje, dokumentacja, źródła, red. Antoni Barciak, Katowice 2008.

Myszor Jerzy, *Jubileusz 40-lecia „Śląskich Studiów Historyczno-Teologicznych”*, SSHT 42,1 (2009), s. 5-7.

Myszor Jerzy, *Ks. prof. Remigiusz Sobański, redaktor „Śląskich Studiów Historyczno-Teologicznych” (1968-1975)*, SSHT 34 (2001), s. 35-40.

Myszor Wincenty, *„Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” w trudnych latach osiemdziesiątych ubiegłego stulecia*, SSHT 42,1 (2009), s. 16-21.

- Nocoń Arkadiusz, *Ks. Ludwik Wrzoł (1881-1940), pedagog, tłumacz, męczennik z Gusen*, SSHT 38,2 (2005), s. 464-470.
- Od Redakcji*, SSHT 35,1 (2002), s. 5.
- Olszar Henryk, *Duchowieństwo katolickie diecezji śląskiej (katowickiej) w Drugiej Rzeczypospolitej*, Katowice 2000.
- Pawłowicz Weronika, „*Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne*” w latach 1968-1989, w: *Książka na Śląsku w latach 1956-1989. Zarys problematyki*, pod red. Marii Pawłowiczowej, Katowice 1999, s. 144-155.
- Skowroński Aleksander, *Oświaty kaganiec dla Śląska Polskiego*, Opole 1918.
- Sobański Remigiusz, *Pierwsze lata „Śląskich Studiów Historyczno-Teologicznych”*, SSHT 42,1 (2009), s. 8-15.
- Strzelczyk Grzegorz, *Digitalizacja i publikacja elektroniczna „Śląskich Studiów Historyczno-Teologicznych”*, SSHT 42,1 (2009), s. 23-26.
- Szramek Emil, *Wspomnienie pośmiertne. Ks. Proboszcz Józef Gregor*, „Roczniki Towarzystwa Przyjaciół Nauk na Śląsku” 1 (1929), s. 254-258.
- Szymiczek Franciszek, *Stowarzyszenia akademickie polskiej młodzieży górnośląskiej we Wrocławiu 1863-1918*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1963.
- „*Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne*”. *Profil rocznika i zamierzenia (dyskusja redakcyjna)*, opr. I. Mierzwa, SSHT 8 (1975), s. 163-166.
- Ustawy Towarzystwa Oświaty na Śląsku im. św. Jacka*, Opole 1917.

Słowa kluczowe: „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne”, czasopismo naukowe, półrocznik, redaktor naczelny

Keywords: “Silesian Historical and Theological Studies”, academic journal, half-yearly, chief editor